

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 31 marca 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SA Edyta Jefimko

Protokolant: Dorota Olszewska

po rozpoznaniu w dniu 8 marca 2022 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa [REDACTED]

przeciwko Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski spółce akcyjnej z siedzibą w Warszawie

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 11 grudnia 2020 r., sygn. akt II C 1327/19

1. zmienia zaskarżony wyrok:

- a) częściowo w punkcie 1 (pierwszym) w ten sposób, że zasądza od Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski spółki akcyjnej z siedzibą w Warszawie na rzecz [REDACTED] kwoty: 113.712,58 zł (sto trzysta tysięcy siedemset dwanaście złotych pięćdziesiąt osiem groszy) oraz 65.118,31 CHF (sześćdziesiąt pięć tysięcy sto osiemnaście franków szwajcarskich trzydzieści jeden centymów) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 stycznia 2022 r. do dnia 1 marca 2022 r., przy czym zapłata przez Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski spółkę akcyjną z siedzibą w Warszawie zasądzonych kwot nastąpi za jednoczesnym zaoferowaniem przez [REDACTED] na rzecz Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski spółki akcyjnej z

siedzibą w Warszawie kwoty 556.714,82 zł (pięćset pięćdziesiąt sześć tysięcy siedemset czternaście złotych osiemdziesiąt dwa grosze).

b) w punkcie 2 (drugim) w ten sposób, że zasądza od Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski spółki akcyjnej z siedzibą w Warszawie na rzecz [REDAKTURA] kwotę 11.817 zł (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście złotych) tytułem kosztów procesu,

2. oddała apelację w pozostałej części,

3. zasądza od Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski spółki akcyjnej z siedzibą w Warszawie na rzecz [REDAKTURA] kwotę 9.100 zł (dziewięć tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Edyta Jefimko

UZASADNIENIE

██████████████████████████████████████ w pozwie skierowanym przeciwko Powszechnej Kasie Oszczędności Bankowi Polskiemu S.A. z siedzibą w Warszawie o zapłatę wnieśli o:

1. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 113 712,58 zł i kwoty 65 118,31 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w płatności liczonymi od dnia 21 sierpnia 2019 r. do dnia zapłaty,

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że domagają się na podstawie art. 410 k.c. zwrotu kwot uiszczonych, tytułem spłaty rat odsetkowo-kredytowych, w okresie od dnia 1 września 2009 r. do dnia 3 czerwca 2019 r., w wykonaniu umowy o kredyt hipoteczny z dnia 26 marca 2008 r. Umowa ta nie została nigdy skutecznie zawarta, jest nieważna ex tunc, ewentualnie należy przyjąć, iż bank nigdy nie wykonał umowy, tj. nie wypłacił kwoty kredytu. W konsekwencji wszelkie świadczenia strony powodowej związane z przedmiotową umową mają charakter nienależny. Natomiast w przypadku, gdyby uznać, że umowa jest ważna, to strona powodowa w zakresie uiszczanych rat kredytowych dokonywała w rzeczywistości nadpłat, nie mając świadomości, że umowa zawiera w §1 pkt 14, § 2 pkt 1, § 4 ust. 2 i oraz § 22 ust. 2 klauzule abuzywne.

Pozwany Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości, z powołaniem na zarzut nieudowodnienia roszczeń, podnosząc że udzielony stronom kredyt miał charakter kredytu walutowego. Domagał się także zasądzenia od powodów solidarnie na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych

Wyrokiem z dnia 11 grudnia 2020 r. - Sąd Okręgowy w Warszawie:

I. oddalił powództwo;

II. zasądził solidarnie od ██ na rzecz Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie kwotę 10 817 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kwotę 10 800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy wydał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i wniosków:

W dniu 1 lutego 2008 r., powodowie zawarli umowę sprzedaży warunkowej nieruchomości, położonej w Proszowicach przy [REDAKTOWANE] składającej się z działki ewidencyjnej nr [REDAKTOWANE]/5, objętej księgą wieczystą nr [REDAKTOWANE]. Strony tej transakcji ustaliły cenę sprzedaży w wysokości 500 000 zł, przy czym 50 000 zł powodowie jako kupujący uiszcili ze środków własnych, a 450 000 zł miało zostać zapłacone ze środków pochodzących z kredytu, o którego udzielenie mieli wystąpić. Sprzedający tę nieruchomość pozyskali pozwolenie nr 46/PR/2006 z dnia 31 marca 2006 r. na budowę budynku mieszkalnego jednorodzinnego. Powodowie już w styczniu 2008 r. gromadzili dokumenty niezbędne do pozyskania finansowania, bowiem nie dysponowali wystarczającymi środkami na nabycie nieruchomości i dokończenie budowy domu. Zapłata ceny sprzedaży na rzecz sprzedających miała nastąpić w walucie polskiej.

W dacie zawierania przedmiotowej umowy powodowie legitymowali się wykształceniem wyższym. [REDAKTOWANE] prowadził działalność gospodarczą od 2004 r., będąc jednocześnie funkcjonariuszem Policji, zaś [REDAKTOWANE] posiadała kwalifikacje do wykonywania zawodu księgowej. W okresie, w którym powodowie ubiegali się o kredyt w ofercie pozwanego banku znajdowały się zarówno kredyty w PLN, jak i w innych walutach wymiennalnych (USD, CHF). Po zapoznaniu się z ofertą banku, powodowie wybrali kredyt walutowy w walucie CHF.

Przed złożeniem wniosku kredytowego przez [REDAKTOWANE] małżonków [REDAKTOWANE] bank przedstawił im symulację spłaty kredytu, zarówno dla finansowania udzielonego w walucie polskiej, jak i w innych walutach wymiennalnych, w tym w CHF. Powodowie mieli możliwość zapoznania się z ofertą, w której wskazano wysokość aktualnego oprocentowania oraz wysokość raty kredytu w przypadku zdecydowania się na finansowanie w konkretnej walucie. Kredytobiorcy odrzucili ofertę banku na finansowanie inwestycji w walucie polskiej, a potwierdzili, iż są zainteresowani pozyskaniem finansowania wyrażonego w CHF.

Złożenie wniosku kredytowego przez powodów poprzedzało złożenie przez nich szeregu oświadczeń m. in, że nie skorzystali z przedstawionej im w pierwszej kolejności oferty w walucie polskiej i dokonali wyboru oferty w walucie wymiennalnej, mając pełną świadomość ryzyka związanego z kredytami/pożyczkami zaciąganyymi w walucie wymiennalnej, polegającego na tym, iż:

- w przypadku wzrostu kursów walut podwyższeniu ulega zarówno rata spłaty jak i kwota zadłużenia, wyrażone w walucie polskiej,
- w przypadku wypłaty kredytu/pożyczki w walucie polskiej, kredyt/pożyczka jest wypłacany po ustalonym przez bank kursie kupna dla dewiz (kursy walut zamieszczane w tabeli kursów Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie),
- w przypadku spłaty kredytu/pożyczki w walucie polskiej kredyt/pożyczka jest spłacany po ustalonym przez Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie kursie sprzedaży dla dewiz (kursy walut zamieszczane w Tabeli kursów Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie),
- zostali poinformowani o ryzyku zmiany stóp procentowych polegającym na tym, iż w przypadku wzrostu stawki referencyjnej podwyższeniu ulega oprocentowanie kredytu/pożyczki, które spowoduje wzrost raty spłaty,
- poniosą ryzyko zmiany kursów walutowych oraz zmiany stóp procentowych,
- zostali poinformowani, iż w przypadku kredytu/pożyczki udzielanej w walucie wymiennej w rozliczeniach między klientami a Powszechną Kasą Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie w obrocie dewizowym stosuje się ustalone przez bank kursy walut obcych w złotych (kursy walut zamieszczane w Tabeli kursów Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie.).

Powyższe oświadczenia, zostały złożone przez powodów, po omówieniu z doradcą kredytowym zagadnień, do których treść tego oświadczenia się odnosiła.

[REDACTED], po zapoznaniu się z ofertą kredytową banku, wnioskiem z dnia 12 lutego 2008 r., wnieśli o udzielenie im kredytu na następujących warunkach: a) waluta kredytu: frank szwajcarski (CHF), b) cel kredytowania: nabycie i dokończenie budowy domu wolnostojącego, c) zapotrzebowanie finansowe w PLN: 565 287,70 (pierwotnie) 554 830,35 (ostatecznie), d) kwota kredytu w CHF: 256 157,13 (ostatecznie), kurs kupna CHF/PLN z dnia przyjęcia wniosku: 2.1660 (Tabela kursów banku nr 1/35/08), uruchomienie: w transzach, g) stopa procentowa: zmienna, h) formuła spłaty: raty równe, i) okres kredytowania 30 lat, j) wypłata kwoty kredytu: do dnia 15 maja 2008 r.

Zawierając umowę o kredyt hipoteczny kredytobiorcy mieli zdolność kredytową dla zaciągnięcia zobowiązań zarówno w PLN jak i w CHF.

W dniu 26 maja 2008 r. powodowie zawarli z bankiem umowę kredytu, która składała się z dwóch części: Części Szczegółowej Umowy („CSU”) oraz Części Ogólnej Umowy („COU”). Umowa kredytu w części COU zawierała zapisy o charakterze ogólnym, odnoszące się m.in. do możliwych opcji, które powodowie mogli wybrać w ramach danego produktu

kredytowego, zaś CSU zawiera indywidualnie uzgodnione warunki udzielenia, uruchomienia, spłaty i zabezpieczenia kredytu. Powodowie ustanowili hipotekę zwykłą w kwocie 256 157, 13 CHF oraz hipotekę kaucyjną do kwoty 128 080 CHF. a Sąd dokonał wpisu obciążenia wyrażonego w CHF w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej własność powodów.

Zgodnie z § 4 ust. 1 COU, umowa kredytu przewidywała zarówno wypłatę środków w CHF, jak i PLN, określając jednoznacznie na jakich zasadach następuje wypłata kwoty kredytu (zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 8 pr. bank.). Pozwany bank faktycznie wypłacał swoim klientom kwotę kredytu bezpośrednio w CHF, o ile oczywiście kredytobiorcy wskazali w dyspozycjach rachunki walutowe lub techniczne właściwe do wypłaty transz kredytu bezpośrednio w CHF. Zawarta umowa sprzedaży nieruchomości z dnia 1 lutego 2008 r. nie przewidywała możliwości zapłaty ceny sprzedaży w CHF, bowiem strony tej umowy uzgodniły, że zapłata ma nastąpić w PLN. Kredytodawca dopuszczał możliwość negocjacji z klientem kursu CHF na etapie wypłaty kredytu. W tym zakresie wystarczające było zawarcie z bankiem umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym. Umowa ta pozwalała na negocjacje m.in. kursu wypłaty kredytu, tj. kursu, po którym następowało przeliczenie kwoty kredytu wyrażonej w CHF na PLN w momencie wypłaty kredytu.

Zgodnie z § 6 ust. 1 - 3 CSU, wypłata kwoty kredytu miała nastąpić: w terminie do dnia 15 maja 2009 r., w transzach, na rachunek bankowy zbywcy nieruchomości (w PLN) i rachunek bankowy kredytobiorców (w PLN). Uruchomienie środków oddanych do dyspozycji powodów poprzedzało spełnienie przez nich warunków uruchomienia kredytu, opisanych w § 6 ust. 4 i 5 CSU. Powodowie spełnili te warunki, wobec czego pozwany uruchomił środki oddane do dyspozycji powodów w wysokości 256 157,13 CHF, w ten sposób, że środki pieniężne odpowiadające konkretnym transzom kredytu były przelewane na rachunki bankowe zbywcy nieruchomości i kredytobiorców (w PLN), po uprzednim przeliczeniu CHF po kursie kupna dewiz z dnia realizacji zlecenia płatniczego. § 4 ust. 2 COU stanowił, iż „W przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie polskiej, stosuje się kurs kupna dla dewiz obowiązujący w PKO BP SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów.” Bank oddał więc do dyspozycji kredytobiorców umówioną kwotę 256 157,13 CHF, a środki te były wypłacone na rachunki bankowe w PLN.

Powodowie mieli do wyboru trzy rodzaje rachunków, z których dokonywana mogła być spłata kredytu. Zgodnie z § 21 ust. 1 COU: „Spłata zadłużenia Kredytobiorcy z tytułu kredytu i odsetek następuje w drodze potrącania przez PKO BP S.A. wierzytelności pieniężnych z tytułu udzielonego kredytu, z wierzytelnościami pieniężnymi Kredytobiorcy z tytułu środków

pieniężnych zgromadzonych na rachunku ROR, rachunku walutowym, rachunku technicznym prowadzonych przez PKO BP S.A.”

W § 7 ust. 4 CSU ujawniono ROR powodów w PLN, a zgodnie z § 22 ust. 2 pkt 1 COU „W przypadku dokonywania spłat zadłużenia Kredytobiorcy z ROR - środki z rachunku będą pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w PKO BP SA w dniu, o którym mowa w § 7 ust. 5 CSU, według aktualnej Tabeli kursów.” Stosownie do § 22 ust. 2 pkt 2 COU „W przypadku dokonywania spłat zadłużenia Kredytobiorcy z rachunku walutowego - środki z rachunku będą pobierane w walucie kredytu, w wysokości stanowiącej kwotę kredytu lub ratę spłaty kredytu.” Przy wykonywaniu innych umów o kredyt hipoteczny zapis § 22 ust. 2 pkt 2 COU - gwarantujący możliwość spłaty kredytu bezpośrednio w CHF - był wykorzystywany przez kredytobiorców.

Na etapie wypłaty kredytu i przez szereg kolejnych lat powodowie dokonywali spłaty rat kapitałowo - odsetkowych, zgodnie z zawiadomieniami otrzymywanymi od pozwanego, na zasadach opisanych w § 23 COU. W zawiadomieniach bank wskazywał powodom saldo kredytu (w CHF), wysokość raty kapitałowej (w CHF), wysokość raty odsetkowej (w CHF), stan zadłużenia (w CHF). W treści zawiadomień, informowano powodów, że w przypadku wpłaty w PLN bank będzie przeliczał wysokość raty zgodnie z aktualną Tabelą kursów banku.

W dniu 19 kwietnia 2012 r. powodowie zawarli z pozwanym aneks do przedmiotowej umowy kredytu, na podstawie którego pozwany bank otworzył dla powodów rachunek walutowy dla obsługi kredytu.

Podstawą poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych były dowody z dokumentów, których prawdziwość i autentyczność, pomimo że część z nich złożona została w kserokopiach, nie budziła wątpliwości Sądu, który oparł się na nich przy ustalaniu stanu faktycznego. Nie była także kwestionowana przez strony. Sąd oparł się również częściowo na zeznaniach przesłuchanych w charakterze strony powodów oraz zeznaniach przesłuchanego w sprawie świadka. Oceniając te zeznania uwzględnił okoliczność, że od daty opisywanych wydarzeń minął znaczny okres czasu i wspomnienia zostały zatarte (szczególnie w przypadku świadka, który miał do czynienia z wieloma klientami ubiegającymi się o kredyt). Sąd oddalił wnioski stron o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości, bowiem dowód ten nie był istotny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy oddalił powództwo w całości, uznając je za bezzasadne.

Nie budziło wątpliwości Sądu, iż powodowie zawarli z pozwanym umowę jako konsumenci art. 22¹ k.c., którzy otrzymali od banku wystarczające informacje, pozwalające na dokonanie oceny ryzyka związanego z zaciąganiem kredytem, „a trudno uznać, żeby nie zdawali sobie sprawy, że ani bank ani nikt inny nie wie jak kurs waluty będzie się kształtował przez kolejne kilkadziesiąt lat”. Powodowie nie przedstawili żadnych dowodów na potwierdzenie, że pozwany reklamował czy chociażby przedstawiał produkt w postaci kredytu walutowego jako bezpieczny i znacznie korzystniejszy od kredytu w złotych (poza jedną informacją od doradcy, że „zdecydowanie bardziej opłaca się kredyt we franku”). Przeciętnie inteligentny człowiek musiał sobie zadawać sprawę, że przez okres 30 lat zarówno jego sytuacja finansowa i osobista, jak i sytuacja na rynku (w tym zwłaszcza kurs waluty i stopy procentowe) może się diametralnie zmienić. W dacie zawierania przez powodów umowy kredytowej można było również sprawdzić jak historycznie kształtował się kurs CHF, przy czym już ta informacja (powszechnie dostępna) powinna uświadomić powodom, że kurs waluty może się zmienić znacznie.

Sąd I instancji stwierdził, że sporna umowa o kredyt hipoteczny, nie narusza art. 69 ust. 1 i ust. 2 pr. bank. Została zawarta na piśmie i określała kwotę i walutę kredytu (kwotą kredytu udzielonego na podstawie umowy była wartość podana w § 2 ust 1 CSU, tj. 256 157,13 CHF).

Umowę Sąd zakwalifikował jako „dewizowy kredyt mieszkaniowy”, czyli kredyt walutowy z opcją wypłaty i spłaty w walucie obcej albo rodzimej, przy czym pierwsza czynność zawsze determinowana była celem finansowania, a druga wyłącznie wolą konsumenta. W umowie kredytu nie występuje bowiem indeksacja (waloryzacja umowna), bo nie ma „przejścia” z kwoty kredytu w PLN na saldo w CHF, bo to CHF były oddawane do dyspozycji kredytobiorców, którzy mogli dokonać wypłaty środków w walucie, którą determinował cel finansowania (PLN albo CHF), a nie arbitralna decyzja banku albo powodów. Powodowie zawierając umowę kredytu i oczekując wypłaty środków pieniężnych oddanych im do dyspozycji, dokonali szeregu czynności prawnych, związanych w szczególności z zabezpieczeniem wierzytelności wynikających z umowy kredytu, z których to czynności jednoznacznie wynika, iż - wbrew podnoszonym w pozwie twierdzeniom - mieli świadomość, iż zaciągnęli zobowiązanie w walucie obcej (CHF), a nie w walucie polskiej (PLN). Powodowie ustanowili hipotekę zwykłą w kwocie 256 157,13 CHF oraz hipotekę kaucyjną do kwoty 128 080 CHF.

Powodowie już we wniosku kredytowym (w punkcie 2) jako walutę kredytu oznaczyli CHF. W punkcie 9 wniosku kredytowego, jednoznacznie potwierdzili, że nie skorzystali z przedstawionej przez bank w pierwszej kolejności oferty kredytu w walucie polskiej oraz

dokonali wyboru kredytu w walucie wymiennej (w CHF) oraz wyrazili akceptację ryzyka walutowego.

Z treści § 22 ust. 2 COU wynika, iż powodowie z chwilą zawarcia umowy mogli spłacać kredyt zarówno w walucie zobowiązania (CHF), jak i w PLN albo w innych walutach. Tak więc powodowie mieli możliwość spłaty kredytu bezpośrednio w CHF od chwili zawarcia umowy i wówczas Tabele kursów pozwanego banku nie miałyby jakiegokolwiek zastosowania. Zatem nie musieli ponosić kosztu spreadów, gdyż mogli spłacać kredyt w jego walucie, nabywając CHF od dowolnego podmiotu funkcjonującego na rynku walutowym. Wybór spłaty rat kredytu bezpośrednio w CHF nie wiązałby się dla powodów z jakimkolwiek pogorszeniem warunków finansowania, na przykład poprzez podwyższenie marży.

Skoro w umowie kredytu, a następnie dyspozycjach wypłaty kredytu, powodowie wskazali, że oczekują wypłaty kwoty kredytu na rachunki bankowe w PLN, to bank, realizując ich oczekiwania, dokonał wypłaty transz kredytu po przeliczeniu na PLN. Z dowodów zaofiarowanych przez strony, jednoznacznie wynika, iż wypłata kredytu w walucie polskiej była następstwem pisemnej dyspozycji powodów wypłaty kredytu, którzy wskazali do wypłaty rachunek bankowy prowadzony w PLN.

Postanowienia zawartej umowy nie naruszają zasady walutowości, wyrażonej w art. 358 k.c. W chwili zawarcia umowy kredytu generalny wyjątek od zasady walutowości wprowadzał bowiem art. 3 ust. 1 prawa dewizowego, który w ust. 3 przyznawał bankom prawo do korzystania z tzw. autonomii dewizowej. Zatem dopuszczalne było zawarcie przedmiotowej umowy kredytu bez konieczności uzyskania zezwolenia dewizowego.

Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do zastosowania w sprawie art. 385¹ k.c., ponieważ umowa nie zawiera postanowień abuzywnych. Główne świadczenia stron umowy kredytu hipotecznego zostały ustalone w sposób jednoznaczny.

Zawarta przez strony umowa jest ważna, a jej postanowienia nie są abuzywne, dlatego spełnione na jej podstawie przez powodów świadczenia nie mogą zostać uznane za nienależne w rozumieniu art. 410 k.c., stanowiącego podstawę prawną powództwa. W ocenie Sądu, roszczenie o zapłatę byłoby nieuzasadnione nawet w przypadku uznania z jakichś przyczyn, że umowa jest nieważna, chociażby ze względu na treść art. 411 pkt 3 k.c., zgodnie z którym nie można żądać zwrotu świadczenia jeżeli zostało ono spełnione w celu zadośćuczynienia przedawnionemu roszczeniu. Z pewnością nie można przyjąć, że pozwany bank jest w tym zakresie bezpodstawnie wzbogacony kosztem powodów. Roszczenie byłoby zresztą sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, gdyż powodowie uzyskali od pozwanego kwotę kredytu.

O kosztach procesu rozstrzygnięto, zgodnie z wynikiem sporu, na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożyli powodowie, zaskarżając orzeczenie Sądu Okręgowego w całości na podstawie następujących zarzutów:

I. naruszenia prawa materialnego:

1. art. 65 k.c. w zw. z art. 353 k.c., art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 8 pr. bank. oraz art. 385¹ § 1 k.c. poprzez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli zawartych w umowie kredytu hipotecznego MIX nr 203-121272797/212/2008 z dnia 26 marca 2008 r. poprzez ustalenie, że na podstawie tej umowy pozwany udzielił kredytu w kwocie 256.157,13 franków szwajcarskich, którą zobowiązał się oddać do dyspozycji kredytobiorcom, mimo że z treści świadczeń opisanych w tej umowie, do których spełnienia zobowiązał się pozwany oraz celu umowy, nie wynika aby pozwany zobowiązał się do oddania powyższej kwoty pieniężnej do dyspozycji kredytobiorców oraz do jej wypłaty, a także, aby w umowie określono sposób postawienia tej kwoty do dyspozycji kredytobiorców, czy też aby umowa przewidywała możliwość żądania wypłaty w/w kwoty (we frankach szwajcarskich),

2. art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że postanowienia umowne, które odnoszą się do sposobu uruchomienia kredytu i jego spłaty (§ 2 ust. 1 CSU oraz § 4 ust. 2 i § 22 ust. 1 COU) nie stanowią postanowień niedozwolonych,

3. art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, że sam mechanizm denominacji (określenie kwoty uruchomienia kredytu i wysokości salda w walucie obcej) w okolicznościach niniejszej sprawy nie jest niedozwolony, podczas gdy pozwany nie przedstawił stronie powodowej pełnych informacji w zakresie ryzyka walutowego związanego z zawarciem tego rodzaju umowy,

4. art. 385 § 1 i § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji, gdy z uwagi na abuzywność kwestionowanych postanowień umownych, należy dojść do wniosku, że wzajemne główne świadczenia stron nie zostały w umowie określone co skutkuje nieważnością umowy, ewentualnie należy dojść do wniosku, że bank nigdy nie uruchomił kredytu a w konsekwencji nie doszło do wykreowania po stronie powodów zobowiązania do spłaty rat kredytowych, ewentualnie, że do denominacji (waloryzacji) kwoty kredytu nigdy nie doszło,

5. art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pr. bank. w zw. z art. 353¹ k.c. poprzez:

a) ich niezastosowanie przejawiające się w braku ustalenia (przesłankowo), że przedmiotowa umowa jest umową nieważną, albowiem nie określała kwoty i waluty kredytu,

b) błędne przyjęcie, że w umowie kredytowej bank może sobie zapewnić dodatkowe zyski w postaci marży na kursie pobieranej przy wypłacie kredytu,

6. art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 w zw. z art. 353¹ k.c. i art. 358¹ § 2 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że zasada swobody umów dopuszcza waloryzację kwoty kredytu w oparciu o miernik wartości w postaci kursu waluty obcej, bez wprowadzenia jakichkolwiek ograniczeń w zakresie ryzyka ponoszonego przez kredytobiorcę,

8. art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. poprzez ich niezastosowanie i oddalenie powództwa z uwagi na ustalenie, że powód nie świadczył nienależnie na rzecz banku,

9. art. 405 k.c. i art. 410 k.c. w zw. z art. 411 pkt 2 i 3 k.c. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że strona powodowa w niniejszej sprawie nie mogłaby żądać zwrotu świadczeń nienależnych albowiem spełniane świadczenia czyniły zadość zasadom współżycia społecznego i były spełniane w celu zadośćuczynienia przedawnionemu roszczeniu,

II. naruszenia prawa procesowego:

1. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez dokonanie błędnej oceny dowodów, skutkującej ustaleniem, że:

a. powodowie nie mieli zamiaru pozyskania kredytu w PLN, gdyż z wniosku kredytowego jednoznacznie wynika, że zawnioskowali oni o udzielenie kredytu walutowego (w CHF), podczas gdy z treści wniosku jasno wynika, że kwota wnioskowanego kredytu wynosi 540.875,09 zł (pkt 2 ust. 3) wniosku kredytowego),

b. kwota kredytu wynosiła 256.157,13 CHF, podczas gdy kwota kredytu (kwota jaką bank odda do dyspozycji kredytobiorców) nie została w umowie określona,

c. przedmiotowa umowa stanowiła kredyt walutowy (dewizowy), w ramach której pozwany oddał do dyspozycji powodów środki w wysokości 256.157,13 CHF i w takiej też kwocie uruchomił środki, podczas gdy przedmiotowa umowa stanowi kredyt złotowy denominowany kursem waluty CHF, a bank oddał do dyspozycji powodów kwotę w wysokości 558.257,23 zł,

d. umowa kredytu przewidywała wypłatę środków w CHF, określając jednoznacznie na jakich zasadach następuje wypłata kwoty kredytu, podczas gdy zgodnie z umową powodowie nie

mieli możliwości wypłaty kredytu w walucie CHF, a umowa nie określała precyzyjnie w jaki sposób bank określi kurs kupna mający zastosowanie do uruchomienia kredytu,

e. bank faktycznie wypłacał swoim klientom kwotę kredytu bezpośrednio w CHF (o ile kredytobiorcy wskazali w dyspozycjach rachunki walutowe lub techniczne właściwe do wypłaty transz kredytu bezpośrednio w CHF), podczas gdy zgodnie z twierdzeniami banku oraz COU możliwość taka istniała wyłącznie w sytuacji, gdy kredytem były finansowane zobowiązania kredytobiorcy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego,

f. pozwany bank dopuszczał możliwość negocjacji z klientem kursu CHF na etapie wypłaty kredytu i wystarczające w tym zakresie było zawarcie z bankiem umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym, podczas gdy bank nie zaoferował żadnego dowodu na to, że podpisanie takiej umowy ramowej było możliwe, a nadto umowa taka pozwalała jedynie na odstępstwo od kursu z tabeli zaproponowane przez bank,

g. powodowie otrzymali od pozwanego wystarczające informacje, pozwalające na dokonanie oceny ryzyka związanego z zaciąganiem kredytu, podczas gdy okolicznością bezsporną pomiędzy stronami było to, że stronie powodowej nie zostały przedstawione symulacje, z których wynikałyby pełne skutki ekonomiczne umocnienia waluty CHF w stosunku do waluty PLN, czy też znacznej deprecjacji wartości waluty krajowej,

h. powodowie świadomie zdecydowali się na poniesienie ryzyka związanego ze zmianą kursu, podczas gdy z uwagi na brak pełnych informacji o ryzyku walutowym, z całą pewnością nie można uznać, że decyzja powodów była świadoma,

i. powodowie mieli możliwość zabezpieczenia się przed ryzykiem walutowym poprzez zaciągnięcie kredytu zlotowego, podczas gdy zawarcie takiego kredytu w żaden sposób nie zniwelowałyby ryzyka walutowego związanego z przedmiotowym kredytem,

2. art. 278 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego strony powodowej o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości i finansów na okoliczności wskazane w pozwie, w sytuacji, gdy z punktu widzenia zasadności powództwa kluczowe było ustalenie wysokości świadczeń nienależnych uiszczonych przez stronę powodową na rzecz pozwanego, a w konsekwencji wysokości i terminów płatności należnych rat kredytowych w oparciu o twierdzenia strony powodowej w

zakresie abuzywności kwestionowanych postanowień umownych, co stanowi wiadomości specjalne, a zatem nie może podlegać ocenie Sądu bez zasięgnięcia opinii biegłego w sprawie.

W oparciu o powyższe zarzuty powodowie wnieśli o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

a. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 113.712,58 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w płatności liczonymi od dnia 21 sierpnia 2019 r. do dnia zapłaty,

b. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 65.118,31 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w płatności liczonymi od dnia 21 sierpnia 2019 r. do dnia zapłaty,

c. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania w obu instancjach, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych, wraz z należnymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono do dnia zapłaty,

ewentualnie,

2. uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I Instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powodów w przeważającej części okazała się uzasadniona, chociaż nie wszystkie zawarte w niej zarzuty zasługiwały na ich podzielenie przez Sąd II instancji.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy dotyczył wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności faktycznych, dlatego nie zachodziły podstawy do jego uzupełnienia. Przede wszystkim Sąd w sposób prawidłowy ustalił treść umowy zawartej przez strony oraz podpisanego do niej aneksu, a także okoliczności poprzedzające zaciągnięcie przez powodów kredytu, w tym treść oświadczeń składanych w tym okresie (wniosek o udzielenie kredytu, oświadczenia powodów w przedmiocie udzielonych im pouczeń o ryzyku walutowym). Ustalenie treści oświadczeń woli lub wiedzy stron należy do sfery ustaleń

faktycznych, natomiast do materialnoprawnej sfery rozstrzygnięcia, pozostaje określenie, jakie znaczenie należy przypisać oświadczeniom o określonej treści (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 lutego 2005 r., IV CK 492/04, Lex nr 177275; z dnia 8 kwietnia 2003 r., IV CKN 39/01, Lex nr 78893; z dnia 30 marca 1998 r., III CKN 451/97, Lex nr 50536; z dnia 12 grudnia 2002 r., V CKN 1603/00, Lex nr 75350; z dnia 7 marca 2003 r., I CKN 86/01, Lex nr 80248 i z dnia 22 marca 2006 r., III CSK 30/06, Lex nr 196599). Zatem określenie, jak dana osoba się zachowała, jakie słowa wypowiedziała, jakie gesty wykonała, należy do sfery ustaleń faktycznych zwalczanych za pomocą zarzutów naruszenia prawa procesowego. Zakwalifikowanie natomiast, jakie znaczenie prawne przypisać temu zachowaniu, słowom i gestom, czy czynnościom należy do sfery stosowania prawa materialnego, za pomocą reguł wykładni określonych w [art. 65](#) k.c.

Sąd Okręgowy, w związku z podnoszonym przez powodów zarzutem sprzeczności umowy z art. 69 ust. 1 pr. bank. z uwagi brak wskazania kwoty kredytu, trafnie nie stwierdził tego typu naruszenia. Kwota kredytu wynika bowiem z § 1 ust. 3 lit. A CSU Rozdział 1 pkt 1 umowy (k.35), w którym w sposób jednoznaczny wskazano, że wynosi ona 256.157,13 CHF.

Z punktu widzenia polskiego systemu prawnego można wyróżnić trzy rodzaje kredytów, w których występuje (w różnych rolach) waluta obca. Są to kredyty: indeksowany, denominowany i walutowy. W kredycie indeksowanym kwota kredytu jest podana w walucie krajowej i w tej walucie zostaje wypłacona, ale zostaje przeliczona na walutę obcą według klauzuli umownej opartej również na kursie kupna tej waluty, obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, przy czym spłata kredytu następuje w walucie krajowej. W kredycie denominowanym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej, a zostaje wypłacona w walucie krajowej według klauzuli umownej opartej na kursie kupna waluty obcej obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, zaś spłata kredytu następuje w walucie krajowej. Z kolei w kredycie walutowym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej i spłata również jest dokonywana w tej walucie. Tylko w tym ostatnim wypadku roszczenie kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy jest wyrażone w walucie obcej, tj. kredytobiorca może żądać od kredytodawcy wypłaty kwoty kredytu w walucie obcej i odwrotnie kredytodawca może domagać się od kredytobiorcy zwrotu wypłaconego kredytu wraz z odsetkami i innymi należnościami po wypowiedzeniu umowy w takiej walucie. Nieprawidłowe jest zatem zrównywanie kredytów indeksowanych i denominowanych z kredytami walutowymi (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 3 czerwca 2020 r., V ACa 755/19, Lex nr 3044504).

Zgodnie z § 4 ust. 1 COU w walucie wymiennej kredyt mógł zostać wypłacony

powodom wyłącznie na finansowanie zobowiązań kredytobiorcy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego. Z kolei, co wynika z § 4 ust. 2 COU (k.38), w walucie polskiej kredyt był wypłacany przez bank na finansowanie zobowiązań w Rzeczypospolitej Polskiej. Właśnie taki charakter miały zobowiązania, w celu sfinansowania których, konsumenci kredyt zaciągnęli. Wynika to z § 1 ust. 3 lit. A Rozdział 1 pkt 2 ppkt 1 i 15 CSU, w którym strony wskazały, że przeznaczeniem kredytu są potrzeby własne: nabycie, dokończenie budowy domu jednorodzinnego usytuowanego w Proszowicach przy [REDAKTOWANE] oraz inne cele (kwota wolna i ubezpieczenie). Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że zgodnie z § 4 ust. 2 COU (k.38) w przypadku „wypłaty kredytu albo transzy w walucie wymiennej innej niż waluta kredytu, stosuje się, kursy kupna/sprzedaży dla dewiz obowiązujące w PKO BP S.A. , w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli Kursów”. W przypadku, gdy spłata kredytu następowała z ROR, to stosownie do § 22 ust. 2 pkt COU „środki z rachunku będą pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w PKO BP SA w dniu, o którym mowa w § 7 ust. 5 CSU, według aktualnej Tabeli kursów.

Ponieważ kredytobiorcy nie mogli żądać od kredytodawcy wypłaty kredytu w walucie obcej, dlatego nie można uznać, (jak nieprawidłowo uczynił to Sąd I instancji), że zaciągnięty przez nich kredyt był kredytem walutowy. Z uwagi na regulację z § 4 ust. 2 COU kredyt ten należy zakwalifikować jako kredyt denominowany, ponieważ chociaż kwota kredytu została określona w CHF, to jej wypłata nastąpiła w PLN (okoliczność ta nie jest sporna pomiędzy stronami) zaś waluta obca stanowiła w tym przypadku instrument służący przeliczeniu wypłaconej kwoty. Analogicznie spłata kredytu następowała w PLN, (do czasu podpisania w dniu 19 kwietnia 2012 r. aneksu), po przeliczeniu kwoty kredytu i raty w walucie po kursie tej waluty określonym w tabeli kursowej banku.

Kredyt denominowany, podobnie jak kredyt indeksowany, wprowadza mechanizm przeliczenia świadczenia według kursu waluty obcej, przy faktycznym przepływie środków w walucie polskiej, a co za tym idzie wysokość kapitału do wypłaty, jak również kwoty poszczególnych rat zależą od przyjętego kursu waluty obcej. W istocie w obu wypadkach kredytobiorca uzyskuje kwotę w PLN na sfinansowanie swych zobowiązań w kraju, jak również dokonuje spłaty z wykorzystaniem waluty polskiej. Rozwiązanie takie było i jest dopuszczalne na gruncie art. 353¹ k.c., a umowa kredytu denominowanego, podobnie jak i kredytu indeksowanego do waluty obcej wpisywała się w ogólną konstrukcję kredytu

bankowego, stanowiąc jej możliwy wariant na gruncie zasady swobody umów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, Lex nr 230832, wyrok z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018/7-8/79 oraz wyrok z dnia 22 stycznia 2016 roku, I CSK 1049/14, OSNC 2016/11/134). Dopuszczalność zawierania tego typu umów kredytowych jeszcze przed nowelizacją art. 69 pr. bank., dokonaną ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo Bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 165, poz. 984), w świetle ugruntowanego stanowiska judykatury nie budzi wątpliwości.

Podstawy nieważności umowy nie stanowiły przepisy art. 58 § 2 w zw. z art. 353¹ k.c. i 358¹ § 2 i 5 k.c. Uzgodnienie przez strony, że kredyt zostanie rozliczony w innej walucie niż waluta kredytu nie pozostaje co do zasady w sprzeczności z naturą zobowiązania, którego źródłem jest umowa, nie narusza również prawa ani zasad współżycia społecznego.

Natomiast zasadny jest zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ Sąd Apelacyjny dostrzega przesłanki do stwierdzenia abuzywności klauzul denominacyjnych (§ 4 ust. 2 i oraz § 22 ust. 2 COU) zawartych w umowie kredytu z dnia 26 marca 2008 r., które to postanowienia określają główne świadczenia stron i nie zostały indywidualnie uzgodnione.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Warunek umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, zgodnie z którym ryzyko kursu wymiany obciąża bez żadnych ograniczeń konsumenta – jako kompensata za korzystniejszą stopę procentową - jest warunkiem określającym główny przedmiot umowy, którego nieuczciwy charakter co do zasady nie może być badany. Można jedynie badać nieuczciwy charakter tego warunku i stwierdzić, że jest on nieuczciwy, jeżeli w momencie zawierania umowy i biorąc pod uwagę tekst i informacje otrzymane od instytucji kredytowej treść tego warunku nie była jasna ani zrozumiała dla właściwie poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i rozsądnego przeciętnego konsumenta (por. wyroki TSUE z: 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank /pkt 68/, 14 marca 2019 r. C -118/17, Dunai /pkt 48/ oraz 3 października 2019 r. C-260/18, Dziubak /pkt 44/).

Oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (por. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019/1/2), dlatego wszelkie okoliczności,

dotyczące wykonywania umowy, w tym sposób ustalania przez bank kursu wymiany walut, nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Zbędne zatem było przeprowadzenie postępowania dowodowego w zakresie dowodu z opinii biegłego, co stanowiło podstawę do trafnego oddalenia przez Sąd Okręgowy wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego do spraw rachunkowości i finasów.

Zakwestionowane przez powodów postanowienia (§ 4 ust. 2 i oraz § 22 ust. 2 COU) określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych, bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; OSNC 2016/11/134 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, Lex nr 2642144, 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21, Lex nr 3219740). Abuzywność klauzul denominacyjnych odnosi się jednak nie tylko do jednostronnie kształtowanego kursu waluty obcej, ale przede wszystkim należy jej upatrywać w braku dostatecznego pouczenia konsumentów przez bank o ryzyku kursowym wynikającym z powiązania świadczeń w złotych polskich z walutą obcą.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na tle stosowania dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, w zakresie dotyczącym wymogu przejrzystości i obowiązków informacyjnych banku, poinformowanie przed zawarciem umowy o warunkach umownych ma fundamentalne znaczenie dla konsumenta. To w szczególności na podstawie tej informacji konsument podejmuje decyzję, czy zamierza w umowie związać się warunkami sformułowanymi uprzednio przez przedsiębiorcę (por. wyrok TSUE z dnia 3 marca 2020 r., Gómez del Moral Guasch, C-125/18 /pkt 49/).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64 i z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 438/18, Lex nr 2744159) wskazuje się na konieczność szczególnej staranności banku przy stosowaniu w wieloletniej umowie mechanizmu działania kursowego. Nawet jeśli nie można oczekiwać od banku, że przewidzi konkretną wysokość kursu danej waluty, która później ma miejsce, to ta okoliczność nie zwalnia go z szerokich obowiązków informacyjnych w odniesieniu do potencjalnego ryzyka wahań kursów wymiany oraz obciążenia tymi wahaniami wyłącznie kredytobiorcy (por. opinia rzecznik generalnej J.Kokott z dnia 19 marca 2020 r., Banca Transilvania, C-81/19, /pkt 55/). Wykładni [art. 4 ust. 2](#) dyrektywy [93/13/EWG](#) należy

bowiem dokonywać w ten sposób, iż wymóg przejrzystości warunków umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego w walucie obcej, które narażają kredytobiorcę na ryzyko kursowe, jest spełniony wyłącznie w sytuacji, gdy przedsiębiorca dostarczył temu kredytobiorcy dokładnych i wystarczających informacji odnośnie ryzyka kursowego, pozwalających właściwie poinformowanemu i rozsądnemu przeciętnemu konsumentowi na dokonanie oceny ryzyka potencjalnie znaczących skutków gospodarczych takich warunków umownych dla jego zobowiązań finansowych w trakcie całego okresu obowiązywania tej umowy. Okoliczność, że konsument oświadczył, iż jest w pełni świadomy potencjalnego ryzyka wynikającego z zawarcia danej umowy, nie ma sama w sobie znaczenia dla oceny, czy przedsiębiorca spełnił wymóg przejrzystości (por. postanowienie TSUE z dnia 6 grudnia 2021r., ERSTE Bank Hungary, [C-670/20](#)).

Pozwany bank, pomimo obciążającego go (na podstawie art. 6 k.c.) ciężaru wykazania okoliczności udzielenia powodom rzetelnej informacji o ryzyku kursowym, dowodu takiego nie przedstawił, ponieważ wykazany w toku postępowania zakres informacji faktycznie udzielonych powodom nie pozwalał konsumentom na dokonanie oceny ryzyka potencjalnie znaczących skutków gospodarczych takich warunków umownych dla ich zobowiązań finansowych w trakcie całego (wieloletniego) okresu obowiązywania tej umowy. Tym samym Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska Sądu Okręgowego w kwestii, że każdy „przeciętnie inteligentny człowiek musi sobie zadawać sprawę, że przez okres 30 lat zarówno jego sytuacja finansowa i osobista, jak i sytuacja na rynku (w tym zwłaszcza kurs waluty i stopy procentowe) może się diametralnie zmienić”, a publicznie dostępne dane historyczne kształtowania się kursu CHF powinny uświadomić powodom, że kurs waluty może się „zmienić znacznie”. Tymczasem jak wskazuje się w orzecznictwie, nawet najbardziej staranny konsument nie był w stanie przewidzieć konsekwencji ekonomicznych kredytu hipotecznego we frankach szwajcarskich, który był proponowany przez banki jako bezpieczny, bo oferowany w „najbardziej stabilnej walucie świata” (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, Lex nr 2744159).

Uznanie, że umowa kredytu hipotecznego zawarta w dniu 26 marca 2008 r. zawiera klauzule abuzywne, powodowało konieczność ich wyeliminowania. W świetle jednoznacznego stanowiska powodów, którzy nie godzili się na utrzymanie umowy w mocy (oświadczenie k. 461 i dowód doręczenia tego oświadczenia pozwanemu k. 465), musiała być ona uznana za trwale bezskuteczną (nieważną).

Nie było jednocześnie podstaw do przyjęcia, iż doszło do sanowania umowy wskutek wejścia w życie nowelizacji prawa bankowego dokonanej ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. (Dz.U.

Nr 165, poz. 984), czy też podpisania przez strony w dniu 19 kwietnia 2012 r. aneksu, który upoważnił powodów do spłaty rat kapitałowo-odsetkowych w CHF (aneks k. 44-44v). Dokonane zmiany legislacyjne nie uznawały konkretnych postanowień umów kredytu hipotecznego za abuzywne, ani nie zawierały gotowych do zastosowania przepisów, które klauzule niedozwolone mogłyby zastąpić (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Lex nr 2771344). Natomiast z treści załączonego do akt sprawy aneksu, ani z okoliczności w jakim został on podpisany, nie wynika aby wolą powodów była akceptacja abuzywności zakwestionowanych postanowień.

Należy także uznać, że usunięcie klauzuli ryzyka walutowego powodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. Skoro w efekcie zastosowania sankcji wynikającej z art. 385¹ k.c. umowa pozbawiona została postanowień określających główne świadczenia stron i charakteryzujących ją pod względem powiązania świadczeń z kursem waluty obcej, trzeba podzielić stanowisko powodów co do braku możliwości utrzymania umowy w mocy. Brak elementów charakteryzujących umowę powoduje, że musi być ona uznana za nieważną. Nie ma także możliwości jej wykonania, skoro nie istnieje mechanizm pozwalający na określenie kwoty jaka ma być wypłacona kredytobiorcy, a w dalszej kolejności, nie ma możliwości określenia wysokości każdej ze spłacanych przez kredytobiorcę rat.

W wyroku z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG - TSUE wykluczył wbrew woli konsumenta możliwość uzupełnianie umowy na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, w szczególności odwołujących się do zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów i to niezależnie od ewentualnej zgody stron umowy. Trybunał Sprawiedliwości dopuścił wprawdzie w drodze wyjątku możliwość zastąpienia nieuczciwych postanowień umownych przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym, jednak możliwość uzupełnienia luk mogłaby nastąpić jedynie za zgodą konsumenta. Tymczasem powodowie ostatecznie nie zgodzili się na utrzymanie umowy w mocy lub uzupełnianie jej treści przez odwołanie się od przepisów dyspozytywnych.

Zgodnie z aprobowanym przez Sąd Apelacyjny stanowiskiem wyrażonym w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56 umowa kredytu denominowanego kursem waluty obcej dotknięta jest początkowo sankcją bezskuteczności zawieszanej. Sytuacja ulega zmianie dopiero w razie potwierdzenia klauzuli abuzywnej przez konsumenta, kiedy to klauzula oraz umowa stają się skuteczne z mocą wsteczną, albo odmowy jej potwierdzenia (upływu rozsądnego czasu do potwierdzenia), kiedy to dochodzi do utrzymania umowy z regulacją zastępczą (jeżeli są spełnione stosowne przesłanki) albo do

całkowitej i trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy. Owa trwała bezskuteczność (nieważność) jest równoznaczna ze stanem, w którym „czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia” w rozumieniu art. 410 § 2 *in fine* k.c. (*condictio sine causa*) oraz „nieważnością czynności prawnej” w rozumieniu art. 411 pkt 1 k.c. Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że wystąpienie przez konsumenta z żądaniem restytucyjnym opartym na twierdzeniu o całkowitej i trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy kredytu nie może być uznane za równoznaczne z zakończeniem stanu bezskuteczności zawieszonyj tej umowy, jeżeli nie towarzyszy mu wyraźne oświadczenie konsumenta, potwierdzające otrzymanie wyczerpującej informacji. W toku postępowania sądowego brak takiego oświadczenia może być substytuowany przez uczynienie zadość obowiązkowi informacyjnemu przez Sąd, a podtrzymanie żądania restytucyjnego przez konsumenta - po uzyskaniu stosownej informacji - będzie równoznaczne z odmową potwierdzenia klauzuli i (ewentualnie) ze sprzeciwem co do udzielenia mu ochrony przed konsekwencjami całkowitej i trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy.

Aby konsument mógł udzielić wolnej i świadomej zgody na sanowanie lub odmowę akceptacji klauzuli abuzywnej, sąd krajowy winien, w ramach krajowych norm proceduralnych i w świetle zasady słuszności w postępowaniu cywilnym, wskazać stronom w sposób obiektywny i wyczerpujący, konsekwencje prawne, jakie może pociągnąć za sobą usunięcie nieuczciwego warunku - co jest szczególnie istotne wtedy, gdy jego niezastosowanie może prowadzić do unieważnienia całej umowy, narażając ewentualnie konsumenta na roszczenia restytucyjne - i to niezależnie od tego, czy strony są reprezentowane przez pełnomocnika zawodowego (por. wyroki TSUE z dnia 29 kwietnia 2021 r., [C-19/20](#), /pkt 97, pkt49, pkt 59/ oraz z dnia 9 lipca 2020 r., [C-452/18](#) /pkt 28-29/).

Skierowanie przez powodów do pozwanego w dniu 2 sierpnia 2019 r. wezwania do zapłaty (przedsądowe wezwanie do zapłaty k. 46-47), czy doręczenie odpisu pozwu (dowód doręczenia k. 73), nie może być uznane za równoznaczne z zakończeniem stanu bezskuteczności zawieszonyj umowy kredytu, w sytuacji gdy dopiero składając oświadczenia z dnia 3 stycznia 2022 r. powodowie w sposób uświadomiony podjęli decyzję, iż chcą skorzystać z ochrony konsumenckiej. Wprawdzie w złożonym oświadczeniu apelujący powołują się na uzyskanie jeszcze przed złożeniem pozwu od swojego pełnomocnika informacji pozwalających im w sposób uświadomiony podjąć decyzję, czy chcą skorzystać z ochrony konsumenckiej, ale fakt ten nie wynika z treści uzasadnienia pozwu. Ponadto w treści tego dokumentu brak jest także jakichkolwiek danych wskazujących na to, że kredytobiorcy mają świadomość odnośnie

co do ewentualnych roszczeń banku, z jakimi może on występować wobec powodów w przypadku trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy.

Sąd Apelacyjny przyjął, że roszczenie restytucyjne powodów (wyrażone w kwotach 113 712,58 zł i 65 118,31 CHF) w związku z trwałą bezskutecznością (nieważnością) umowy stało się wymagalne od dnia następnego po dniu doręczenia pełnomocnikowi pozwanego oświadczenia powodów o odmowie sanowania postanowień abuzywnych, co nastąpiło 21 stycznia 2022 r. (doręczenie oświadczenia k. 465) i uzasadniało zasądzenie, na podstawie art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 i § 2 k.c., odsetek ustawowych za opóźnienie naliczanych poczynszy od dnia następnego (art. 111 § 2 k.c.).

Ponieważ sporna umowa kredytu jako nieważna (trwale bezskuteczna) *ex lege* nie wiąże stron ze skutkiem *ex tunc*, co oznacza, że roszczenie powodów o zwrot spełnionych przez nich na jej podstawie świadczeń w postaci spłaconych rat kredytu (w walucie w jakiej rzeczywiście zostały spełnione) za okres objęty powództwem jest zasadne. Stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.) niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021/6/40 i dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56).

Sąd Apelacyjny uznał za skuteczny zgłoszony przez pozwanego w postępowaniu apelacyjnym zarzut zatrzymania, dzielając pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2017 r., II CSK 281/16, Lex nr 2294390), że istotną cechą umowy kredytu jest jej wzajemny charakter w rozumieniu art. 487 § 2 k.c. Ekwiwalentem świadczenia banku, polegającego na oddaniu do dyspozycji na czas oznaczony określonej kwoty pieniężnej, jest zapłata odsetek i prowizji, niezależna od obowiązku zwrotu wykorzystanego kredytu. Za dopuszczalnością stosowania prawa zatrzymania (art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c.) w relacjach między stronami umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej po stwierdzeniu jej nieważności czy trwałej bezskuteczności opowiedział się również Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021/6/40, wskazując, że stanowi ono instrument, który może zapobiec zagrożeniom związanym z niewypłacalnością jednego z obustronnie wzbogaconych. Pogląd ten powinien znaleźć także zastosowanie w przypadku umowy kredytu denominowanego.

Realizacja prawa zatrzymania polega na złożeniu wierzycielowi stosownego oświadczenia woli o skorzystaniu z tego prawa, które to oświadczenie ma charakter prawokształtujący. Warunkiem skuteczności zarzutu opartego na prawie zatrzymania jest też

konkretyzacja roszczenia będącego jego podstawą i określenie jego zakresu, a w przypadku zobowiązań pieniężnych także jego sumy przez wyrażenie jej w pieniądzu lub wskazanie przesłanek do ustalenia jej wysokości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 1999 r., I CKN 225/98, Lex nr 578030).

W zgłoszonym zarzucie zatrzymania pozwany skonkretyzował przysługującą mu wobec powodów wierzytelność o zwrot równowartości wypłaconego im kapitału kredytu, określając ją na kwotę 556 714,82 zł (oświadczenie k. 470). Wysokość tej kwoty nie była sporna między stronami. Skutkiem złożenia przez pozwanego oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego we wskazanej kwocie było ustanie stanu opóźnienia w spełnieniu świadczenia banku w kwotach 113 712,58 zł oraz 65 118,31 CHF na rzecz powodów za okres po złożeniu oświadczenia (ex post)(por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 651/00, OSNC 2002/12/155). Oświadczenie o zatrzymaniu nie ma mocy wstecznej od chwili, kiedy stało się możliwe (w przypadku potrącenia - art. 499 k.c.). Dopiero zatem od daty złożenia oświadczenia w sposób pozwalający powodom na zapoznanie się z jego treścią, odsetki od kwot zasądzonych od pozwanego na ich rzecz nie mogły być przyznane. Oznacza to, że co do odsetek przypadających za okres od dnia doręczenia oświadczenia o skorzystaniu z zarzutu zatrzymania, (czyli 2 marca 2022 r.) powództwo nie mogło zostać uwzględnione, zatem słuszne było rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego o jego oddaleniu w tej części. Z uwagi na powyższe odsetki ustawowe za opóźnienie w zwrocie przez bank powodom nienależnego świadczenia w kwotach 113 712,58 zł oraz 65 118,31 CHF przysługują wyłącznie za okres od dnia 22 stycznia 2022 r. do dnia 1 marca 2022 r.

Sąd Apelacyjny, uwzględniając częściowo apelację powodów, zmienił na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. częściowo zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że zasądził od Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski spółki akcyjnej z siedzibą w Warszawie na rzecz [REDAKTOWANE] kwoty: 113 712,58 zł oraz 65 118,31 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 stycznia 2022 r. do dnia 1 marca 2022 r., jednocześnie zastrzegając, iż zapłata przez Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie zasądzonych kwot nastąpi za jednoczesnym zaoferowaniem przez [REDAKTOWANE] na rzecz Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie kwoty 556.714,82 zł oraz w punkcie 2 w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.817 zł tytułem kosztów procesu.

W pozostałej części apelacja powodów jako bezzasadna podlegała na podstawie art. 385 k.p.c. oddaleniu.

O kosztach procesu za obie instancje rozstrzygnięto na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z § 2 pkt. 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Współuczestnikom procesu (w przypadku współuczestnictwa materialnego) reprezentowanym przez tego samego radcę prawnego, w razie wygrania przez nich sprawy, Sąd przyznaje zwrot kosztów w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego adwokata (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2007 r., [III CZP 130/06](#), OSNC 2008/1/1, z glosą A. Zielińskiego, OSP 2007/11/140). Zatem pełnomocnik reprezentujący małżonków ma prawo do zwrotu jednej stawki wynagrodzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2012 r., [II CZ 120/12](#), Lex nr 1284732).

Z uwagi na fakt, że powództwo (na skutek uwzględnienia apelacji powodów od wyroku oddalającego powództwo) zostało uwzględnione w całości w zakresie należności głównej, a oddalone jedynie w zakresie odsetek, obowiązek pokrycia kosztów procesu za obie instancje został włożony na pozwanego. W pierwszej instancji koszty te powodowie ponieśli w wysokości 11 817 zł , w tym opłata od pozwu 1000 zł, koszty zastępstwa prawnego 10 800 zł oraz opłata od pełnomocnictwa 17 zł. W drugiej instancji wydatkowali kwotę 9 100 zł, w tym opłata od apelacji 1000 zł i koszty zastępstwa prawnego w wysokości 8 100 zł. Powodowie, zgodnie z treścią art. 98 § 1¹ k.p.c., domagali się zasądzenia kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie. Sąd Apelacyjny wniosku tego nie uwzględnił, ponieważ odsetki te - w przeciwieństwie do odsetek o których mowa w [art. 98 § 1²](#) k.p.c. - nie wymagają odrębnego zasądzenia przez Sąd i może je naliczyć w razie potrzeby komornik (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2020 r., IV CSK 218/20, Legalis nr 2479894 i z dnia 31 marca 2021 r., I CSK 413/20, Legalis nr 2555344).

SSA Edyta Jefimko

